

OPPMANNSRAPPORT 2013 – HORDALAND

Sentralt gitt eksamen i engelsk i grunnskolen

Oppmann: Jens Dimmen

Denne rapporten er skrevet på grunnlag av innspill, kommentarer og samtaler på førsensormøtet 3.-4. juni, med sensorer og det øvrige oppmannskorpset på dagsamling for sensorer den 6. juni, oppmannssensurmøtet den 14. juni og fellessensurmøtet på Storetveit skole i Bergen den 18. juni 2013. Som tidligere, leverer sensorene sine egne sensorrapporter direkte til Utdanningsdirektoratet.

1. Vurdering av eksamenssettet.

Tema og forberedelsesdel.

Som tidligere år, er utgangspunktet for eksamen i engelsk det fiktive nettmagasinet "Focus Magazine". Oppbyggingen er det samme som tidligere år: To deler – en A-del med to seksjoner, der tekstene er relativt korte, og med varierende vanskelighetsgrad, og en B-del med en del lengre tekster. I del A kan elevene velge en av de to delene, og fordype seg i denne. Slik sett er A-delen skåret litt ned i forhold til tidligere år, da denne delen inneholdt tre forskjellige seksjoner å velge blant. Som tidligere, virker det som om de fleste av elevene har valgt å lese begge seksjonene, og så eventuelt valgt å fordype seg i en av dem. Alternativene i A-delen i år var:

A 1, People Change, og
A2, Things Change.

I B-delen var fellesoverskriften "Lives Change." Fellesnevner for forberedelsesheftet var altså "Change" – forandring. Tekstene i A-delen var svært varierte, og det kan være grunn til å diskutere tekstutvalget litt nærmere. Hovedvekten av tekster, både i A1 og A2, var fagtekster. De eneste skjønnlitterære teksten i utvalget var utdraget fra ungdomsromanene "Chicken soup for the soul" av Jack Canfield et. al., og boken Tiger Eyes, av den amerikanske forfatteren Judy Blume. Ellers er tekstene hentet fra slike kilder som The Observer, Boston Globe, The Wall Street Journal, Times Magazine og "selvbiografien" over Bill Brysons egen barndom – The life and times of The Thunderbolt Kid. Tekstene er ikke spesielt vanskelige, men det dreier seg helt klart om autentiske tekster, som ikke er spesielt tilrettelagt for lesere med andre morsmål enn engelsk. Det er en del elever som har kommentert tekstutvalget og vanskelighetsgraden i besvarelsene sine, og ment at tekstene var litt vanskelige å forstå, og inneholdt en del vanskelige

ord, men for det store flertall av elever virker det som de har hatt små problemer med å tilegne seg stoffet. Personlig synes jeg det er gledelig at norske 15-åringer aksepterer et slikt tekstutvalg, og synes å ha tilegnet seg innholdet såpass enkelt. Inntrykket man sitter igjen med, etter å ha lest en del elevbesvarelser og snakket med sensorer som var til stede på forberedelsesdagen og under eksamen, er at elever generelt har reagert positivt på forberedelsesstoffet. Mange brukte stoffet aktivt i besvarelsene. Se mer om dette i punktet om kildebruk. De tekstene som var mest brukt, var nok tekstene som handlet om hvordan vår digitale virkelighet har endret seg. Mange skriver om mobiltelefoni og internett, og hvordan dette har endret deres egne og andres liv de siste årene. (The case for optimism, av Bill Clinton og Banking via cellphone fra Wall St. Journal) Dette er ikke så rart. Denne endringen har elevene selv kjent på kroppen. Men flere har også brukt tekstene om Mo Farrah, Harriet Tubman og Dorothy Lawrence.

Del B, Lives change, inneholder tre lengre, sammenhengende tekster. Tekstene er hentet fra tre ulike bøker: Black Mamba Boy av den britiske forfatteren Nadifa Mohamed, The Giver av den kontroversielle amerikanske barnebokforfatteren Lois Lowry og boken Miracle's Boys av den amerikanske forfatteren Jacqueline Woodson. Dette er gode tekster. Black Mamba Boy kom ut i 2009, og er nominert til flere prestisjetunge, litterære priser. The Giver-serien av Lois Lowry har helt klart også gjort inntrykk på elevene. Få stiller seg likegyldige Lowrys bøker. Noen High Schools i USA har gjort bøkene hennes til obligatorisk lesning i engelskpensum, mens andre har forbudt bøkene hennes fra skolebiblioteket. At fagnemnda velger slike tekster, synes jeg er prisverdig, og svært mange av elevene har valgt teksten fra The Giver som utgangspunkt – ikke bare for Task 2, der denne teksten inngår, men også for Task 1. Også teksten om Miracle's boys har slått an. Det er helt tydelig på elevbesvarelsene at elevene har forstått disse tekstene, og mange bruker innholdet i dem på en velinformert og reflektert måte. Det virker også som alle elevene faktisk har lest tekstene, og ikke bare fått dem lest for seg, eller brukt lydfilene som er tilgjengelig. Man skal være litt forsiktig med å trekke for bastante konklusjoner, men det kan virke som om norske elever har fått en større lesekompetanse i engelsk. Eller så har faglærere i Hordaland jobbet spesielt bra med tekstutvalget på forberedelsesdagen.

Som kjent får vi en revidert læreplan engelsk i løpet av året. Det er for tidlig å si hvilke konsekvenser dette vil få for engelskeksamen. Det sies at det er “slutt med Focus Magazine som forberedelse”. Det synes jeg ville være synd. Jeg synes dette konseptet har blitt gradvis bedre med årene, og slik det nå er, fungerer det utmerket som grunnlag for skriftlig eksamen i engelsk. Jeg mener også at tekstene elevene har blitt presentert for gjennom Focus Magazine har gitt elevene gode tekstmodeller, både sjønnlitterært og fagtekstlig, og bidratt til å høyne nivået i engelsk skriftlig blant norske elever.

Oppgavesettet.

Som tidligere blir elevene bedt om å skrive to kortere og en lengre tekst til eksamen, og hver av oppgavene er ment å prøve ulike kompetansemål innenfor hovedmålene i læreplanen. Kulepunktene i oppgavebestillingen – de oppgavespesifikke kravene – og vurderingsmatrisen blir viktige hjelpemidler for sensor i arbeidet med å måle elevenes kompetanse i skriftlig engelsk. Spesielt vurderingsmatrisen er nyttig i så henseende. Selv om det ikke alltid er lett å skille mellom enkeltkarakterene på lavt, middels og høyt nivå, gir matrisen en god hjelp i *nivåplassering* av besvarelsen. Og denne matrisen er også såpass enkel at den godt kan brukes av engelsklærere gjennom året, og gjøres kjent for elever, slik at de får et bedre kjennskap både til hvile forventninger som stilles til eksamen, og hva som skiller tekster på ulike nivåer.

Task 1.

Denne oppgaven inviterer leserne av Focus Magazine til leserkonkurranse, der de skal velge hvilken person fra tekstene i bladet som forandret seg mest, og hvilken av tekstene som best illustrerte hvordan livet kan forandre seg. Eleven blir bedt om å skrive et par avsnitt.

Alle besvarelser som undertegnede har vurdert, har gitt relevante svar på oppgavebestillingen. Dette gjelder også besvarelser på lavt nivå. Så godt som alle har fulgt kulepunktene, og skrevet ett avsnitt til hvert punkt. Mange har svart relevant og dekkende. Mange av de skjebnene som blir beskrevet i Focus Magazine gir gode eksempler på enkeltpersoner som gjennomgår store forandringer, og personer som viser hvor foranderlig og usikkert livet kan være. Flere elever har brukt samme person til å illustrere begge

kulepunktene, og grunnlagt hvorfor de mener denne personens liv kan brukes som eksempel på begge. Det som skiller besvarelser på høyt nivå fra besvarelser på lavere nivå, er nok evnen eleven viser til å bruke egne ord, og frigjøre seg fra språket i teksten. En del besvarelser legger for mye vekt på å gjenfortelle innholdet i teksten. Da kan språket ofte ligge vel tett opp til språket i modellteksten, og eleven viser en litt ukritisk kildebruk. Uansett har oppgaven gitt grunnlag for stor tekstproduksjon, og gitt også svakere elever mulighet til å få vist skrivekompetanse og formidlingsevne. Mange av elevene har valgt Harriet Tubman og Mo Farrah som eksempler, men det er elever som har valgt helt andre tekster, og alt i alt har alle tekstene i bladet blitt representert i svarene på oppgave 1.

Task 2.

Denne oppgaven ligner litt på task 2 fra eksamen i 2011 og 2012. Men mens oppgaven i 2011 og 2012 etterlyste analyse av litterære virkemidler som time limits, conflicts, dialogue osv, er task 2 denne gangen mer opptatt av språklige virkemidler – enkeltord som er brukt, og hvordan disse ordene er med på å skape spenning i teksten. Oppgaven bruker også grammatiske betegnelser som verb, adjektiv og adverb. Det som skiller besvarelser på høyt nivå fra de andre, er først og fremst elevenes evne til å konsentrere seg om ordene, og hvordan disse virker i sammenhengen. De beste besvarelsene sjonglerer ganske elegant med de grammatiske termene, og viser hvordan for eksempel et adverb er med på å prege et verb eller forsterke et adjektiv. Det er tydelig at elevene har funnet denne oppgaven vanskeligere enn task 1, men svært få av elevene har hoppet over denne oppgaven. En del besvarelser bruker litt for mye plass til å gjenfortelle handlingen i tekstutdraget, og beskriver personene mer enn språket, men det er ikke så mange som har bommet helt på oppgaven. Et par elever, som tydeligvis har vært kjent med eksamensoppgavene fra 2011 og 2012, har kommentert at de syntes task 2 var lettere den gang. De forklarer dette med at det er lettere å beskrive handling – “action” – enn det er å vurdere mer abstrakte språklige nyanser.

Task 3 – Langsvarsoppgavene.

Denne delen av oppgavesettet fulgte det samme mønsteret som fjorårets oppgave, og skulle ikke by på noen overraskelser for elever som har brukt tidligere eksamensoppgaver som øvelse. Den eneste forskjellen, er at det i år bare er 4 oppgaver å velge blant, istedenfor 6, som tidligere. Det virker ikke som reduksjonen med to oppgaver har spilt noen rolle for elevene. Alle oppgavene innledes med uttrykket Focus on. Det er Focus on A New Role (3A), Focus on Being There (3B), Focus on Progress (3C) og Focus on Creative Writing (3D). Oppgavene inneholder 4 kulepunkter med oppgavespesifikke krav.

Det har vært god spredning i valg av oppgaver i år. Det er færre som har valgt D-oppgaven, men det er omtrent like mange besvarelser på oppgavene A, B og C. Det som kanskje er litt pussig, i alle fall i det utvalget av besvarelser som jeg har vurdert, er at det er ganske stor forskjell på hvilke oppgaver som er valgt på ulike skoler. På en skole, har et stort flertall av elevene valgt å skrive A eller B-oppgaven, som gir mulighet for å skrive skjønnlitterære sjangrer, mens på andre skoler har et flertall av elevene valgt oppgaven 3C, som inviterer til å skrive en fagtekst. De fleste som har skrevet fagtekst, har valgt å skrive en artikkel. Mange av besvarelsene handler om hvordan medievirkeligheten har endret seg, med framvekst av internett, sosiale medier, mobiltelefoni osv., og mange elever viser en imponerende kunnskap om ulike sider ved dette feltet, og reflekterer rundt disse spørsmålene på en moden måte. De fleste har tatt utgangspunkt i sitatet fra Charles Kettering, og en god del av besvarelsene problematiserer sitatet, og stiller spørsmål ved om all forandring nødvendigvis er til det bedre. Det er mange gode besvarelser for alle oppgavene i del 3, men det er spesielt gledelig å registrere hvor mye bedre elevene har blitt til å skrive artikler. Flere sensorer, som også underviser i norsk, har kommet med følgende hjertesukk: "Skulle ønske elevene var like gode til å skrive denne type tekster på morsmålet." Og det er et tilbakevendende paradoks: Mange norske elever viser høyere skrivekompetanse på engelsk enn på norsk. Årsakene til dette er sikkert flere, men det spørres om ikke dette fenomenet sier litt om både hvilket språk elever leser mest, og hvilket språk som har størst prestisje i ungdomsgruppen.

2. Kommentarer til den praktiske gjennomføringa av prøva.

a. Logistikk og teknikk.

Ingen av sensorene har rapportert til undertegnede om noen tekniske problemer i forbindelse med avvikling av eksamen. Pøvesvarene forelå i PAS da de skulle, og navigeringen i PAS-systemet er kjent for de fleste. Lenkene til eksamensoppgavene og forberedelsesmaterialet er greie å bruke. Det en del sensorer har nevnt som et lite irritasjonsmoment, er at flere opplever å bli "kastet ut" av PAS etter en liten stund, og så må logge seg på igjen gjennom hele påloggingsprosedyren for å kunne fortsette vurderingsarbeidet. Spesielt irriterende er det at man må helt tilbake til startsidene, og velge riktig år, før man kan gå videre. Så ofte som dette skjer, tar det litt mye tid, og gjør vurderingsarbeidet via pc unødige formler.

Undertegnede hadde ingen besvarelser med elevnavn, og slike ting som topp tekst og bunntekst var stort sett på plass. Oppmannskorpset fikk få meldinger om avvik fra sensorgruppene under fellessensuren, og det som ble meldt inn var ofte litt spesielt. Som for eksempel at en elev hadde svart på oppgavene fra eksamen i 2012. Eksamen ble heller ikke rammet av streik, slik som i fjor, og alle skolene har avviklet eksamen i følge planen.

b. Organisering og bruk av forberedelsesdagen.

Det virker som om denne tiden nå blir brukt helt etter forutsetningene. Besvarelsene, også de på lavt nivå, viser at elevene var godt kjent med innholdet i forberedelsesmaterialet, og stort sett hadde de brukt ideer fra stoffet på relevante og oppfinnsomme måter.

c. Bruk av kilder.

Det virker som elever i norsk skole får opplæring i kildehenvisning. Flere har oppgitt korrekte webadresser, som har vært mulig å etterspore, og mange har også blitt flinkere til å bruke kilder inne i teksten, selv om det fremdeles er litt å hente her. Ulempen, om man kan kalle det det, med at forberedelsesmaterialet til eksamen er så tett knyttet opp mot de enkelte oppgavene, er at dette materialet blir veldig viktig som kilde for besvarelsen. Dette fører ofte til at besvarelsen ligger litt for tett opp mot ordlyd og innhold i modelltekstene.

d. Fagsamling for sensorer i Hordaland, 6. juni.

Det har blitt en tradisjon i Hordaland å samle alle sensorene i fylket til felles fagsamling når man er sirka midt i sensureringsarbeidet. Denne samlingen fungerer som skolering av sensorkorpset, og for å oppnå mest mulig felles tolkingsrom for karaktersetting. Sensorene opplever denne samlingen som nyttig. I år var det flere nye sensorer, og for dem er slike samlinger helt nødvendig. Det har vist seg at fellessensuren på Storetveit skole to uker senere går smidigere for hvert år, og litt av forklaringen ligger i sensorsamlingen i begynnelsen av juni. Flere sensorer har fortalt at de gikk hjem etter denne samlingen, og justerte vurderingen mer i tråd med de signalene de fikk, og at dette gjorde det lettere å bli enige på fellessensuren. Det er også betegnende at alle som ble invitert til samlingen, takket ja til å komme, og alle kom. Etter undertegnedes mening, er det altfor få lærersamlinger/kurs som har et rent faglig fokus, slik denne samlingen har. Alle engelsklærere har en grunnleggende interesse av språket engelsk, og slike samlinger, samt arbeidet med sensurering av eksamensbesvarelser, er med på å gjøre oss alle til bedre lærere.

e. Fellessensur, Storetveit skole, 18. juni.

Dette arrangementet har definitivt funnet sin form, og som vanlig gikk det helt etter planen. Arbeidet med sensureringen gikk greit. Det er fremdeles en del store sprik i vurderingen av enkeltbesvarelser. Mens stort sett tar sensorene signalene fra oppmannskorpset til etterretning, og justerer seg innbyrdes. Det var likevel en god del å gjøre for oppmennene i år. Vi fikk inn 53 besvarelser, de fleste på grunn av uenighet om karakter, men også en del som begge sensorer hadde satt på 1. De fleste 1-erne ble beholdt. Av de andre besvarelsene valgte oppmannskorpset å støtte høyeste alternativ for 17 besvarelser, mens 36 besvarelser ble satt på et lavere alternativ enn det høyeste. Dette er en markert forskjell fra i fjor, hvor vi fikk inn 28 besvarelser, og der oppmannskorpset valgte høyeste alternativ for 16 av dem. Det er vanskelig å se noen spesiell grunn til denne forskjellen. Fjoråret var på mange måter et unntaksår, i og med at nesten 900 elever i Hordaland ikke fikk avlagt eksamen i engelsk skriftlig. Disse elvene gikk i all hovedsak på store byskoler i Bergens-området, hvor engelskkompetansen gjerne har vært høy. Men vurderingen av besvarelsene skal uansett ikke baseres på

gjennomsnittsnivået i gruppen, men på vurderingsmatrisen og kompetansemålene i læreplanen. Grunnen kan selvfølgelig være rett og slett at sensorkorpset denne gangen har vært svært flinke til å bruke oppmannsgruppen.

Forhåndsstatistikken, før fellessensuren var avviklet, viste denne fordelingen: 1: 1,2%, 2: 8,5%, 3: 27,8%, 4: 33,1%, 5: 21,5% og 6: 7,9%. Snitt i Hordaland var 3,9.

Sluttstatistikk for Hordaland viser denne fordelingen: 1: 0,8%, 2: 8%, 3: 27,8%, 4: 35,5%, 5: 21% og 6: 6,8%. Snitt i Hordaland: 3,9.

Snittkarakteren ble ikke forandret. Ellers var det en del forskyvninger. Vi merker oss at antallet 1-ere og antallet 6-ere er redusert noe, mens det er en del flere på 4. Dette bekrefter i grunnen inntrykket fra eksamen i år. Flere av sensorene har pekt på at det blir ganske mange 4-ere, og at det generelle nivået av besvarelser på middels nivå synes å være stigende. Tendensen med få besvarelser på helt lavt nivå fortsetter. Toppnivået er fremdeles høyt. Flere av besvarelsene på 6-nivå ligger i realiteten på et nivå som sprenger vurderingsmatrisen, og som ligner mer på "7-ere" eller "8-ere."

Avsluttende kommentarer.

Eksamensavviklingen i Hordaland gikk helt etter planen. Digital levering av elevbesvarelser gjennom PAS fungerer godt, og gjør eksamensavviklingen mye lettere. Fellessensuren på Storetveit har funnet en form som fungerer godt. Et lite tips til neste år: Flere av sensorene velger nå å gjøre vurderingsarbeidet via pc/PAS. Med unntak av det lille irritasjonsmomentet som er nevnt ovenfor, så går dette greit. Men det oppstår en liten utfordring på fellessensuren. Oppmannskorpset har bare tilgang til de besvarelsene som de selv har vurdert. Når sensorer skal levere inn en besvarelse til vurdering hos oppmannen, må de altså enten ha den med seg som utskrift, eller ta utskrift på tilgjengelige printere på Storetveit. Dette kan føre til litt kø på printerne, og det hadde gjort denne prosessen litt lettere dersom sensorer hadde tatt med seg utskrift av besvarelser til fellessensuren. For eksempel slik at alle hadde printet ut de besvarelsene de hadde som førstesensor.

Elevene synes å ha likt forberedelsesmaterialet, og respondert bra på oppgavene. Sensorene jeg har snakket med, har vært fornøyd med sensorskoleringen og den hjelpen de har fått fra direktoratet. Det virker som skolene har gått gjennom Vurderingsrettleiinga med elevene. Som tidligere, er Sensorveiledningen veldig enkel og grundig, og til stor hjelp i sensureringsarbeidet. Det er små variasjoner i karakterfordelingen for Hordaland fra ett år til et annet. Snittkarakteren for 2012 var også 3,9. Dette tyder på felles tolkingsrom for karaktersetting, og at vurderingsmatrisen brukes likt. I faget engelsk synes dette å gjelde hele landet.

Landsgjennomsnittet til eksamen i engelsk for 2013 er 3,8. Den prosentvise fordelingen på karakterer er også veldig lik den vi finner i Hordaland. Alt dette tyder på at arbeidet som legges ned i Utdanningsdirektoratet og hos fylkesmennene rundt om i landet bærer frukt, og at vurderingen norske elever mottar for sine eksamensbesvarelser er lik, uansett hvor elevene bor.

Bergen, 21/6-2013.

Jens Dimmen, oppmann.